

УДК[338.48(100)](477)

МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Анжеліка Василівна ГРЯНИЛО

завідувач лабораторіями кафедри готельно-ресторанної справи Мукачівського державного університету

E-mail: AngelikaGryanylo@i.ua

Наталія Іванівна МАЦУР

здобувач кафедри економіки підприємства Ужгородського національного університету

Анотація. У статті визначено і узагальнено проблеми розвитку міжнародного туризму в країні, обґрунтовано перспективи міжнародної туристичної індустрії України, а також запропоновано методи вирішення визначених проблем. Під час дослідження використано метод статистичного дослідження, метод порівняння, аналізу та синтезу, метод узагальнення.

Аннотация. В статье определены и обобщены проблемы развития международного туризма в стране, обоснованы перспективы международной туристической индустрии Украины, а также предложены методы решения определенных проблем. В ходе исследования использовались метод статистического исследования, метод сравнения, анализа и синтеза, метод обобщения.

Ключові слова: міжнародний туризм, міжнародна торгівля послуг, туристична інфраструктура, туристична індустрія, сфера послуг.

Ключевые слова: международный туризм, международная торговля услуг, туристическая инфраструктура, туристическая индустрия, сфера услуг.

Постановка проблеми. Туристична індустрія динамічно розвивається і навіть при сучасному нестабільному економічному становищі є найбільш прибутковою галуззю.

Розвиток сфери туризму тісно пов'язаний з розвитком супутніх галузей, а саме: готельного бізнесу, ресторанної сфери, транспортної галузі, торгівельного та розважального бізнесу. Збільшення попиту на туристичні послуги призводить до збільшення попиту на супутні послуги, такі як готельні, ресторани, розважальні, культурно-масові. В результаті зростання попиту на туристичні та супутні послуги створюється позитивний ефект на економіку країни.

Туризм – один з найбільш важливих напрямів у галузі надання послуг. Розвиток міжнародної економіки та підвищення рівня добробуту людей сприяє підвищенню попиту на туристичні послуги та їх диференціацію. Це надало проблемі розвитку туризму актуальності, а дослідженню цієї проблеми – наукового і практичного значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематику дослідження розвитку туристич-

ної сфери регіонів України висвітлено у працях вітчизняних вчених: О. О. Бейдика, Л. С. Гринів, В. Г. Гуляєва, М. І. Долішнього, В. Ф. Кифяка, В. С. Кравціва, М. А. Любіцевої, М. П. Мальської, О. І. Мілашовської та ін. При цьому майже відсутні дослідження, що дають всебічний і глибокий аналіз міжнародного туризму і його напрямів у цілому.

У процесі дослідження було використано методи статистичного дослідження, що включає облік на кордоні, реєстрацію прибуттів у місцях розміщення, метод порівняння, аналізу та синтезу, метод узагальнення.

Міжнародний туризм під впливом глобалізаційних та інтеграційних процесів набуває найдинамічнішого розвитку і стає одним із впливових чинників, від яких залежить зростання економічного підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках тощо.

Метою статті є формування проблемних питань у сфері міжнародного туризму та визначення перспектив розвитку міжнародної туристичної галузі.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується переважанням сфери послуг як у структурі національного виробництва більшості країн світу, так і в системі міжнародних економічних відносин [1, с. 15].

Сьогодні міжнародна торгівля послуг набуває все більшого значення і стає предметом уваги з боку провідних спеціалістів світу. Зазвичай, міжнародна торгівля послугами розглядається невідривно від міжнародної торгівлі товарами, а під міжнародною торгівлею розуміють торгівлю як товарами, так і послугами. Таким чином, розвиток світового ринку послуг відбувається швидкими темпами. Його аналізують як цілісну систему з багатьма складовими, тісно пов'язаними між собою. Досліджуючи категорію міжнародного туризму, можна сказати, що він є однією з форм зовнішньоекономічних відносин. Одним із важливих аспектів, який посилює важливість міжнародного туризму для України, є постійна інтенсифікація попиту на туристичний продукт міжнародного ринку послуг [2, с. 35]. Зростання попиту на туристичні послуги та динамічність сучасної економіки спричинили появу та посилення надзвичайної конкуренції на міжнародному туристичному ринку [7].

У 2012 році Україну відвідало 23 012 823 іноземних громадян, з них службові, ділові та дипломатичні поїздки здійснили – 350 224 чол., туристичні – 940 052 особи, у приватних справах – 16 795 240 чол., з навчальною метою – 23 813 чол., у зв'язку з працевлаштуванням – 9 102 особи, імміграція – 40 419 осіб, культурний та спортивний обмін – 4 853 973 особи [8].

Виходячи з цього, спостерігаємо тенденцію до зменшення показника кількості іноземних туристів у часовому проміжку, а вже в 2012 році, в порівнянні з 2011 роком, спостерігаємо збільшення кількості туристів. Це пов'язано безпосередньо з проведенням Євро-2012, що відбулось в Україні [9]. Найбільший показник чисельності іноземних туристів спостерігається в 2003 році.

Після 2003 року крива кількості туристів різко спадає і вже в 2007 році піднімається до позначки 372 455 чоловік. У 2008 році бачимо невелике збільшення в порівнянні з 2007 роком, а вже в подальші роки знов спостерігається зниження цього ж показника до 2012 року.

За результатами дослідження отримано дані про туристичні потоки України, що відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Туристичні потоки України (2000-2012 роки)

Роки	Кількість туристів, яких обслуговували суб'єкти туристичної діяльності України	Із загальною кількості туристів			Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну	Частка туристів, обслуговуваних суб'єктами туристичної діяльності України			Частка іноземних туристів, яких обслуговували суб'єкти туристичної діяльності із кількості іноземних громадян, що відвідали Україну, %
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали	внутрішні туристи		іноземні туристи, %	туристи-громадяни України, які виїжджали, %	внутрішні туристи, %	
2000	2013998	377871	285353	1350774	6430940	18,8	14,2	67,0	5,87
2001	2175090	416186	271281	1487623	9174166	19,1	12,5	68,4	4,53
2002	2265317	417729	302632	1544956	10516665	18,4	13,4	68,2	3,97
2003	2856983	590641	344332	1922010	12513883	20,7	12,0	67,3	4,72
2004	1890370	436311	441798	1012261	15629213	23,1	23,4	53,5	2,79
2005	1825649	326389	566942	932318	17630760	17,9	31,0	51,1	1,85
2006	2206498	299125	868228	1039145	18935775	13,6	39,3	47,1	1,58
2007	2863820	372455	336049	2155316	23122157	13,0	11,7	75,3	1,61
2008	3041655	372752	1282023	1386880	25449078	12,3	42,1	45,6	1,46
2009	2290097	282287	913640	1094170	207983342	12,3	39,9	47,8	0,13
2010	2280757	335835	1295623	649299	21203327	14,7	56,8	28,5	1,58
2011	2199977	234271	1250068	715638	21415296	10,7	56,8	32,5	1,09
2012	3033647	269969	1956483	807195	23012823	8,9	64,5	26,6	1,17

Джерело: складено автором на основі даних [3]

На рис.1 відображено динаміку іноземних туристів в Україні за 2000–2012 роки [3].

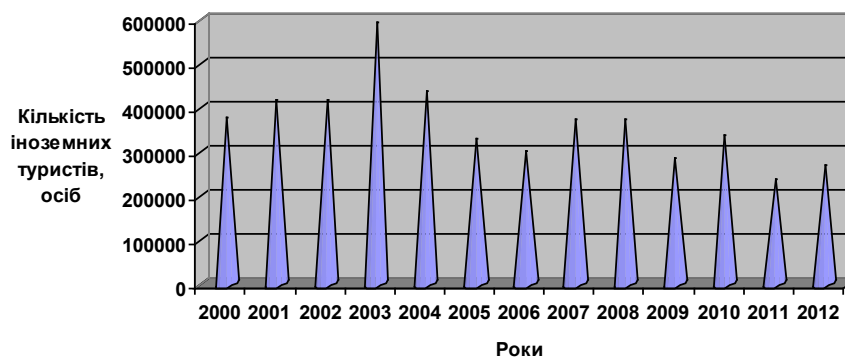

Рис. 1 Динаміка іноземних туристів в Україні (2000–2012 роки)

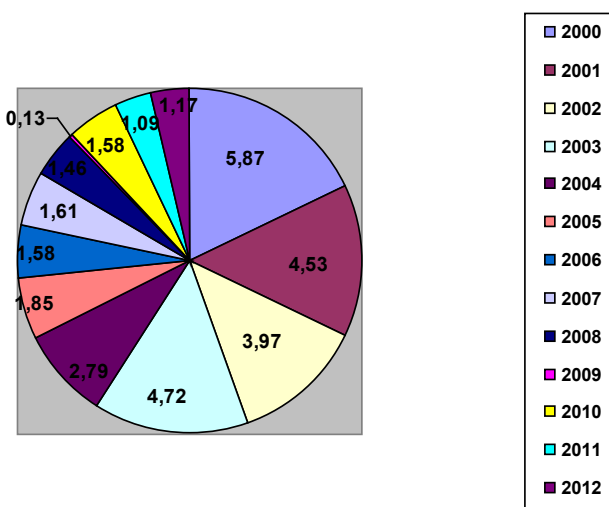

Рис. 2 Діаграма частки іноземних туристів, яких обслуговували суб'єкти туристичної діяльності із кількості іноземних громадян, що відвідали Україну, (%)

Причини такого коливання можуть бути різними, починаючи з політичної ситуації в країні і закінчуючи погіршенням якості обслуговування споживачів у галузі туризму, а також може впливати фактор нестабільного фінансового становища споживачів туристичних послуг, більш приваблива туристична пропозиція в інших країнах, зокрема.

Із загальної кількості частка громадян з інших країн, що приїжджали в Україну з метою здійснення туристичної поїздки, від загальної кількості, доволі значна. Розвиток міжнародного туризму є перспективним та прибутковим напрямом для нашої країни.

Адже Україна має всі умови для розвитку туристичної діяльності: географічне положення, рельєф, кліматичні умови, багатий природний потенціал, історико-культурний та туристич-

но-рекреаційний потенціали. Це є позитивними умовами для успішного розвитку туристичної сфери, що, в свою чергу, призведе до таких позитивних зрушень:

- економічне зростання;
- забезпечення новими робочими місцями;
- територіальний та інфраструктурний розвиток;
- розвиток міжнародних зв'язків;
- розвиток готельного-ресторанного бізнесу;
- створення умов для ознайомлення з національно-культурною спадщиною України;
- задоволення культурних потреб іноземних громадян та національних туристів;
- створення сприятливих умов для збільшення доходів сільського населення України завдяки розвитку сільського туризму та ін. [4, с. 60–64].

Міжнародний туризм є помітним джерелом валютних надходжень, може мати позитивний вплив на платіжний баланс, прискорити інвестиційні процеси, реорганізувати інфраструктуру країни, підвищити зайнятість населення.

Сучасний туризм, масовість туристичного продукту, його стандартизація, різноманітність пропозицій, новітні методи продажу та реклами змушують Україну підтримувати шалені темпи розвитку та удосконалення цієї сфери. Ще одним аспектом важливості розвитку туристичної сфери є те, що в багатьох країнах туризм є джерелом значних надходжень до державного бюджету. В Україні цей потенціал не є повністю реалізований [4, с. 182–183].

Зростання темпів розвитку й ефективності роботи підприємств туристичної сфери, надання цій сфері пріоритетності супроводжується в Україні низкою проблем, вирішення яких потребує невідкладної державної підтримки та регулювання. Зокрема, до основних проблем можна віднести:

- неефективна позиція держави при формуванні національного протекціонізму щодо виробників послуг, що стримує розвиток туризму. Зокрема, не визнано експортними галузями сферу послуг (готелі, мотелі та ін.), транспорт для туризму. Обладнання та комплектуючі для них обкладаються податками, що підвищує вартість послуг та стримує експорт туристичних послуг іноземним туристам;

- недосконалість у регіональному регулюванні галузі туризму;

- недостатня інформаційно-рекламна діяльність щодо України за кордоном;

- податкове навантаження, що перешкоджає та відлякує потенційних інвесторів у сферу туризму;

- складні умови перетину державного кордону;

- невідповідне регіональне та місцеве управління туристичною діяльністю [5, с. 359].

Розвиток туристичної галузі та зацікавленість споживачів з інших країн не може бути забезпечена без потужної матеріально-технічної бази: готелі, заклади харчування, бази відпочинку. Загалом, аналізуючи обсяг таких закладів в Україні, можна визначити його як достатній. Щодо методів вирішення основних проблем, то головними серед них можна визначити такі:

- сприяння зовнішньому попиту на туристичні послуги України через інвестування у матеріально-технічну базу туристичної інфраструктури;

- створення найбільш оптимальної системи використання природно-туристичних ресурсів країни;

- сприяння підготовці фахівців у сфері міжнародного туризму;

- сприяння покращенню соціально-економічної ситуації з боку держави для створення комфортних умов для внутрішніх та зовнішніх інвесторів;

- здійснення діючого контролю за стандартизацією та сертифікацією готельних послуг;

- посилення державної підтримки інвестиційної діяльності;

- активне здійснення популяризації туристичних послуг України [5, с. 360].

Виходячи з цього, можна сказати, що туризм за часи свого існування перетворився з важкодоступного відпочинку в індустрію масового оздоровлення для представників усіх рівнів населення всіх країн світу. Міжнародний туризм став складовою економічного і соціального розвитку та одним з найбільш характерних проявів глобалізації [10].

У 2012 році Україна була визнана міжнародним туристичним порталом «Globe Spots» як один з найцікавіших туристичних напрямків. Це пов'язано з тим, що в Україні зростає популярність на тури вихідного дня з такими напрямками – Львів, Крим, Одеса, Кам'янець-Подільський та Закарпаття. Це призведе до підвищення показників відвідуваності України як іноземними туристами, так і внутрішніми та збільшення доходів у цю сферу [6].

Висновки. Можемо стверджувати про значні потенційні можливості міжнародного туризму для України, а саме, у контексті додаткового валютного надходження. Інвестиції в туристичну галузь країни мають одне з найбільш актуальних значень, оскільки це дасть змогу залучити більшу кількість туристів із-за кордону і, відповідно, збільшити обсяг наданих послуг. Загалом, в Україні туристична галузь має багато недосконалості у функціонуванні, керуванні та нагляді, і кожна з проблем потребує окремого, негайного та системного вирішення, адже це спричинить розвиток не тільки міжнародного туризму, а й вітчизняного. У результаті збільшення попиту іноземних туристів на вітчизняні послуги зростуть можливості вітчизняних продавців послуг та підвищиться їх купівельна спроможність.

Список використаних джерел

1. Гордієнко І. С. Міжнародний туризм та його розвиток в Україні / І. С. Гордієнко, О. Є. Шайда. — Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.6. — С. 141–144.

2. Артеменко В. Б. Оцінка можливостей участі України у міжнародному туризмі / В. Б. Артеменко, В. Т. Списак. — Сер.: Економічна. — 2007. — Вип. 26 — С. 8–13.

3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Дяченко Л. П. Економіка туристичного бізнесу / Л. П. Дяченко. — К. : Центр навч. літ-ри, 2007. — 224 с.

5. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія і практика. Навчальний посібник / М. П. Маль-

ська, В. В. Худо. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 424 с.

6. Країни світу. Міжнародний туризм. Україна туристична. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://svit.ukrinform.ua/turism.php?page=ukr_tur&id=23762.

7. Онисько М. Б. Міжнародний туризм: світові тенденції та українські реалії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://sd.net.ua/2012/05/24/turizm-ukraine-mir.html>.

8. Концепція розвитку туризму і курортів в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://tourism.gov.ua/>.

9. Державне агентство України з туризму та курортів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.tourism.gov.ua/ua/news/25544/>.

10. Державна програма активізації економіки на 2013–2014 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://eimg.pravda.com.ua/files/a/4/a428a25pdf>.